

THE COMMUNITY THERAPEUTIC RECREATION SERVICES FOR PEOPLE WITH PHYSICAL AND MOBILITY DISABILITY

Wanatphong Benjaphong¹, Usakorn Punvanich¹, Mayuree Suphawibul¹, Suvimol, Tangsujjapoj²

¹ Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University

² Faculty of Education Kasetsart University

Abstract

The Community Therapeutic Recreation Services for People with Physical and Mobility Disabilities is a part of dissertation about The Development Community Therapeutic Recreation Services Program for Promoting Quality of life for People with Physical and Mobility Disabilities. The purpose of this study was exam the recreation activities need of people with physical and mobility disability. 50 respondents of need assessment in recreation activities were report by questionnaire that had validity between 0.8 -1.0 and reliability .949. 15 samples were selected by snow ball for reported critical incident. The data were analyzed using frequency, mean, and percentile for the questionnaire and inductive analyzing for critical incident. The results showed that physical and mobility disabilities need to participate in physical activities at high to highest level ($\bar{x} = 3.44 - 4.54$). In mental activities, respondents need to participated at medium to high level ($\bar{x} = 2.96 - 4.12$) The physical and mobility disabilities need to participate in social activities at high level ($\bar{x} = 3.70 - 4.06$) and environment activities, respondents need to participated at medium to high level ($\bar{x} = 3.34 - 4.14$). Additionally, the critical incident showed the resulted that physical and mobility disabilities interested in activities that helped them to improved their impairment and developed happiness and interaction with other in community. The results conform with The Leisure Ability Model that emphasize services of rehabilitation, education and community integrate. Researcher will use the data for develop community therapeutic recreation services program in next step of research.

Key words : Therapeutic Recreation, Community, Physical and Mobility Disabilities

การบริการนันทนาการบำบัดในชุมชนสำหรับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว

วณัฐพงศ์ เบญจพงศ์¹, อุษากร พันธุ์วานิช¹, มยุรี ศุภวิบูลย์¹, สุวิมล ตั้งสัจจงพงษ์²

¹คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวในชุมชน โดยมีกลุ่มประชากรคือ คนพิการจำนวน 50 คนในการตอบแบบสอบถามความต้องการกิจกรรมนันทนาการในชุมชนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่ง แบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 และมีค่าความเชื่อมั่น .949 และกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมงานวิจัยเป็นคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวจำนวน 15 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snow Ball) เพื่อตอบแบบบรรยายเหตุการณ์สำคัญที่สร้างขึ้นและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ข้อมูลที่ได้มีการวิเคราะห์ผลด้วยสถิติค่าเฉลี่ยและร้อยละ สำหรับแบบสอบถามความต้องการกิจกรรมนันทนาการในชุมชน และแบบบรรยายเหตุการณ์สำคัญมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย ผลการศึกษาพบว่า คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวมีระดับความต้องการกิจกรรมนันทนาการทางกายอยู่ระหว่างมากถึงมากที่สุด ($\bar{x} = 3.44 - 4.54$) กิจกรรมนันทนาการด้านจิตใจคนพิการมีระดับความต้องการระหว่างปานกลางถึงมากที่สุด ($\bar{x} = 2.96 - 4.12$) กิจกรรมนันทนาการด้านสังคมคนพิการมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70 - 4.06$) และ กิจกรรมนันทนาการด้านสิ่งแวดล้อมคนพิการมีระดับความต้องการระหว่างปานกลางถึงมาก ($\bar{x} = 3.34 - 4.14$) นอกจากนี้แบบบรรยายเหตุการณ์สำคัญยังแสดงให้เห็นว่าคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวให้ความสนใจและต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมที่พัฒนาข้อบกพร่องของแต่ละคนควบคู่ไปกับการพัฒนาความสุข และการได้ปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นซึ่งผลของความต้องการนี้มีความสอดคล้องกับรูปแบบการให้บริการนันทนาการ ตามแนวคิด รูปแบบความสามารถใช้เวลาว่างที่มุ่งให้บริการทั้งการฟื้นฟู การให้ความรู้ และการมีส่วนร่วมในชุมชนเกี่ยวกับการใช้เวลาว่าง ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปสร้างเป็นโปรแกรมการให้บริการนันทนาการบำบัดในขั้นต่อไปของการวิจัย

คำสำคัญ : นันทนาการบำบัด ชุมชน คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว

ความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์ในประเทศเป็นกำลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้ประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนตามกระแสสังคมและวิวัฒนาการของโลกที่มีการแปรผันอยู่ตลอดเวลา เพราะบุคลากรที่มีความสามารถและมีศักยภาพในการทำงานจะเป็นกลไกหลักในการทำให้เป้าหมายของหน่วยงานและองค์กรประสบความสำเร็จ (อาภรณ์ ภูวพิทยพันธ์. 2548: 13) ที่ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าและเกิดประโยชน์ต่อประเทศในที่สุด ทั้งนี้การก้าวหน้าและทันสมัยตามความเป็นสากลของประเทศนั้นๆ เป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม กล่าวคือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น หมายถึงประชาชนในครอบครัวหรือในชุมชนมีชีวิตและความเป็นอยู่บรรลुकเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานครบถ้วนทุกประการ (กฤษณพงษ์ จุฑะกนก. 2541: 8) ซึ่งคุณภาพชีวิตดีนั้นจะเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งถึงความมั่นคงและยั่งยืนของประเทศ และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในสังคมที่พร้อมทำหน้าที่พัฒนาประเทศชาติในด้านต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าความสำคัญกับการพัฒนาในด้านต่างๆ และรวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศให้มีความกินดีอยู่ดีที่เป็นกำลังสำคัญต่อการประเทศพัฒนา ทั้งยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของการนำทรัพยากรบุคคลไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมในประเทศ

ในสังคมไทยปัจจุบันคนพิการมีระดับคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าบุคคลปกติ และถูกละเลยความสำคัญเรื่องบทบาททางสังคมในฐานะการเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรมนุษย์ต่อการพัฒนาความเจริญภายในประเทศ อันเนื่องมาจาก อุปสรรคทางด้านความพิการของแต่ละบุคคลที่ทำให้เกิดข้อจำกัดในการช่วยเหลือตนเองและโอกาสในการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างที่มีบริการอยู่ในสังคมปัจจุบัน รวมไปถึงความไม่ทั่วถึงของการให้บริการที่ช่วยพัฒนาความสามารถด้านต่างๆของคนพิการที่บั่นทอนโอกาสในการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ด้วยเหตุนี้คนพิการจึงมีความรู้ความสามารถที่ต่ำกว่าคนปกติในสังคม ดังนั้นการพัฒนาความสามารถและคุณภาพชีวิตของคนพิการจึงเป็นประเด็นที่สำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการพัฒนาคนพิการให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศได้ ดังแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550 – 2554 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2550) ที่มีนโยบายส่งเสริมให้คนพิการได้รับโอกาส และสิทธิในการรับความช่วยเหลือ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านกายภาพ การศึกษา อาชีพ และสังคม จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลือจากรัฐ (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. 2550)

จากที่กล่าวในเบื้องต้น การให้บริการทางนันทนาการเป็นลักษณะการให้บริการหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่คนไทยตามแผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2550-2554. (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2550). ได้กล่าวถึงการสร้างสัมพันธภาพของคนในชุมชน ก่อให้เกิดสังคมแห่งคุณธรรม จริยธรรม มีความมั่นคง เศรษฐกิจรุ่งเรืองเป็นรากฐานที่สำคัญ ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน กล่าวคือเป็นบริการที่ใช้กิจกรรมในเวลาว่างเป็นสื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งรวมไปถึงการส่งเสริมโอกาสสำหรับการพัฒนาตนเองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่นคนพิการ ที่มีความต้องการในรูปแบบที่เฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถ

ของคนพิการเอง หรือเรียกการบริการลักษณะนี้ว่า “นันทนาการบำบัด” โดยสมาคมนันทนาการบำบัดแห่งประเทศไทย (Nation Therapeutic Recreation Society, 2000) ได้กล่าวถึงการให้บริการนันทนาการสำหรับคนพิการว่า มีบทบาทในให้การรักษา การศึกษา และบริการทางนันทนาการในการช่วยบุคคลที่ป่วย พิการ และมีความบกพร่องอื่น ๆ ในการพัฒนา และใช้เวลาว่างในวิธีการที่เพิ่มสุขภาพ ความสามารถในการทำงาน ความเป็นอิสระ และคุณภาพชีวิตของพวกเขา ทั้งนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้คนค้นหาและพัฒนาทักษะความสามารถ และความสนใจในกิจกรรมที่ตนเองต้องการเพื่อการใช้ชีวิตที่ตนเองพอใจ (สูวิมล ตั้งสัจจงณ์, 2553: 156) ด้วยเหตุนี้เองนันทนาการและการใช้เวลาว่างจึงเข้ามามีความสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมพัฒนาชีวิตของบุคคลคนพิการในด้านร่างกาย จิตใจและสังคม อย่างไรก็ตามการให้บริการนันทนาการในปัจจุบันของประเทศยังมีอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจอย่างกว้างขวางของนันทนาการ ขาดข้อมูล และไม่มีมีการปรับเปลี่ยนหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับนันทนาการให้เหมาะสมกับสถานการณ์นันทนาการเชิงพื้นฐานและเชิงก้าวหน้าทีพอเพียงทันสมัย หน่วยงาน ที่เกี่ยวกับนันทนาการยังกระจัดกระจาย ทำให้การบริหารจัดการเป็นไปแบบแยกส่วน อีกทั้งการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมนันทนาการเท่าที่ผ่านมายังขาดการจัดการที่ดี ไม่เป็นระบบ รวมไปถึงด้านแหล่งเงินทุนงบประมาณสนับสนุนมีข้อจำกัดจนไม่สามารถนำไปจัดระบบการบริหารจัดการด้านนันทนาการอย่างกว้างขวางทั่วประเทศได้ (แผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2550-2554, 2550: 2 -3) จึงทำให้บริการนันทนาการไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนพิการในสังคมได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของบุคคลเหล่านี้มีระดับที่ยังคงด้อยกว่าบุคคลปกติอยู่มากในปัจจุบัน

ชุมชนเป็นเจริญ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีคนพิการทางร่างกายอาศัยอยู่ในชุมชนและมีอัตราประชากรผู้พิการทางกายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่มีระดับคุณภาพชีวิตที่ด้อยกว่าบุคคลปกติเนื่องจากอุปสรรคการเข้าถึงในบริการต่างๆที่ไม่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับผู้พิการ รวมไปถึงการขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับพัฒนาตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยเป็นจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการให้บริการกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างเป็นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการจากการให้ระดับที่ดีขึ้นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่นำไปสู่การสร้างรูปแบบการให้บริการนันทนาการบำบัดที่มีความเหมาะสมกับคนพิการตามบริบทสิ่งแวดล้อมของชุมชน และเกิดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆภายในชุมชน เพื่อทำความเข้าใจและเป็นแนวทางการจัดบริการนันทนาการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการซึ่งสามารถเข้าถึงกลุ่มบุคคลพร้อมด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถของ คนพิการให้กลายเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศในอนาคตได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางร่างกายและเคลื่อนไหวในชุมชนที่เป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบการให้บริการทางนันทนาการบำบัดในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ

1.1 คนพิการทางร่างกายและเคลื่อนไหว ที่อาศัยอยู่ในชุมชนปิ่นเจริญ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 50 คน ซึ่งใช้ในการศึกษารูปแบบกิจกรรมนันทนาการที่ต้องการในชุมชนของผู้พิการ

1.2 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ที่เป็นคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวที่อาศัยอยู่ในชุมชนปิ่นเจริญ เขตดอนเมือง โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับการศึกษาความต้องการบริการกิจกรรมนันทนาการสำหรับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวในชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยการตอบแบบบันทึกเหตุการณ์สำคัญ

2. เครื่องมืองานวิจัย

2.1. แบบสอบถามข้อมูลคนพิการภายในชุมชนถึงความต้องการบริการกิจกรรมนันทนาการสำหรับคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวในชุมชนภายในชุมชนแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence) โดยพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามและพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามวัดความรู้ อยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ร้อยละ

2.2. แบบบรรยายเหตุการณ์สำคัญมุ่งเน้นการบรรยายถึงเหตุการณ์หนึ่งของการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างในชุมชนที่คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว ชอบทำ และไม่ชอบทำ พร้อมบรรยายความรู้สึกจากการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างที่เกิดขึ้นในเวลานั้นของคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว เครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) แกไขเครื่องมือก่อนนำไปเก็บข้อมูลหาความต้องการกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวในชุมชน กับกลุ่มคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวในชุมชน และวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างของคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวในชุมชน

การสำรวจความต้องการกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างของคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวในชุมชน จำนวน 50 คน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนปิ่นเจริญโดยกลุ่มประชากรมีเพศ ชาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 42 และเป็นหญิงจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ ส่วนให้มีอายุ 71 – 80 ปี จำนวน 21 คน รองลงมาอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 19 คน และอายุ 61 – 70 ปี จำนวน 13 คน ตามลำดับ ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับชั้น ประถมศึกษา จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 26 ได้รับการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ จำนวน 9 คน ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 18 ตามลำดับ และประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพและไม่มีรายได้

เป็นของตนเองจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 78 และ มีรายได้ต่ำกว่า 5,000บาทต่อเดือน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 22

กิจกรรมนันทนาการที่คนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวมีความต้องการจะเข้าร่วม ทั้ง 4 ประเภทได้แก่ กิจกรรมทางร่างกาย กิจกรรมทางจิตใจ กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม โดยรวม คนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณากิจกรรมในแต่ละประเภทสามารถอธิบายความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวได้ว่า กิจกรรมนันทนาการทางร่างกาย คนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาทางด้านร่างกายอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่ การทำกิจกรรมใดๆได้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.54 และ กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความแข็งแรงของแขน มีค่าเฉลี่ย 4.28 รองลงมาคือกลุ่มประชากรมีความต้องการกิจกรรมกายบริหารในช่วงเช้า เช่นการเหยียดยืด มีค่าเฉลี่ย 4.08 ตามลำดับ กิจกรรมนันทนาการทางจิตใจ ซึ่งได้แก่ กิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้สึกบันเทิงใจ เช่น การชมละครเวที มีค่าเฉลี่ย 4.12 และกิจกรรมที่ทำให้เกิดจินตนาการ เช่นการอ่านนิยาย มีค่าเฉลี่ย 3.82 มีความต้องการเข้าร่วมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้กลุ่มประชากรยังมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง อาทิ กิจกรรมที่ทำให้รู้สึกสดชื่นเบิกบานใจ เช่น การจัดดอกไม้มีค่าเฉลี่ย 3.40 ตามลำดับ ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการทางสังคมสำหรับคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว มีความต้องการในการเข้าร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งได้แก่ กิจกรรมการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง มีค่าเฉลี่ย 4.06 และกิจกรรมที่ได้พบปะกับคนพิการและคนปกติในชุมชน เช่น ชมรมส่งเสริมสุขภาพ ชมรมศิลปะ ศูนย์นันทนาการชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.02 และกิจกรรมที่เป็นไปตามสมัยนิยมเช่นจับจ่ายตามตลาด หรือ ห้างสรรพสินค้า มีค่าเฉลี่ย 3.90 ตามลำดับ คนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวมีความต้องการในเรื่องกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง อาทิ กิจกรรมการส่องสัตว์ ดูนก เดินชมสัตว์ในสวนสัตว์ อุทยาน เพื่อซึมซับความเป็นธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.14 กิจกรรมที่ทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่าและนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ มีค่าเฉลี่ย 3.92 และ กิจกรรมที่ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ เช่น การเดินทาง ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.72 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความประทับใจกิจกรรมนันทนาการของคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้วยแบบบรรยายเหตุการณ์สำคัญ

จากแบบบันทึกเหตุการณ์สำคัญพบว่าอุปสรรคของการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของคนพิการ เกิดจากการไม่ตระหนักเห็นคุณค่าในตนเองทำให้คนพิการเลือกกิจกรรมที่ทำแบบรายบุคคลและหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อปกป้องตนเองจากความรู้สึกผิดแปลกไปจากคนอื่นในสังคม ดังนั้นการสร้างกิจกรรมให้กับคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวควรมีทั้งกิจกรรมในลักษณะรายบุคคล เพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านต่างๆพร้อมทั้งเพิ่มพูนประสบการณ์การใช้เวลาว่างและกิจกรรมนันทนาการ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะสังคมที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับบุคคลอื่นในชุมชนได้อย่างเป็นสุขแต่อย่างไรก็ตามแบบบันทึกเหตุการณ์สำคัญแสดงให้เห็นว่าคนพิการส่วนใหญ่มีความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมทางกายเพื่อให้เกิดการพัฒนาข้อบกพร่องทางด้านร่างกายของตนเองไปพร้อมกับกิจกรรมอื่นๆ อาทิ กิจกรรมที่ทำให้เกิดความสุข ความเพลิดเพลิน และความสงบจากภายใน กิจกรรมปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปตามสมัย ซึ่งส่งผลให้เกิดการเห็น

คุณค่าในตนเองจากกิจกรรมที่คนพิการได้เข้าร่วมทั้งแบบรายบุคคลและร่วมกับคนอื่นทั้งสมาชิกในครอบครัวและชุมชน จากความต้องการเหล่านี้ทำให้กิจกรรมการเข้าร่วมของคนพิการมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับสภาพปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้คนพิการได้มีโอกาสสร้างประสบการณ์การใช้เวลาว่างของตนเองและก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตรวมถึงการมีระดับคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกับคนปกติในสังคมได้

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างของคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวในชุมชน

คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวเป็นถือได้ว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน แต่มีข้อจำกัดด้านร่างกายซึ่งทำให้ลักษณะการดำรงชีวิตของบุคคลมีความเฉพาะและแตกต่างไปจากคนปกติในชุมชน กล่าวคือ ความพิการเป็นการสูญเสีย หรือมีความผิดปกติทั้งในทางคุณภาพและวิธีการในความสามารถกระทำกิจกรรมหรือพฤติกรรม โดยคำนึงถึงอายุ เพศ ร่างกาย สังคม และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจเกิดขึ้นชั่วคราวหรือถาวร ถดถอยหรือดีขึ้น เปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลง และเป็นผลของสภาวะทางสุขภาพของบุคคลที่ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมของมนุษย์ (McColl and Bickenbach, 1998) ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวคนพิการจึงเกิดอุปสรรคในการดำรงชีวิตในสังคมเช่นเดียวกับคนปกติ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลพึงปรารถนาด้วยตนเอง ทำให้ประสบการณ์ ซึ่งความพิการนั้นมีใช้เพียงเป็นความพิการทางร่างกายหรือความบกพร่องในองค์ประกอบอื่น ๆ เท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและร่างกาย สังคม และสิ่งแวดล้อมของคนพิการที่อยู่ภายใต้ความซับซ้อนของสังคม วัฒนธรรม นโยบาย ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ สถาปัตยกรรม และองค์ประกอบทางเทคโนโลยีต่าง ๆ (Argee, 1999; Allen, Renick & Roy, 2006; Barcus & Targett, 2003; Field & Jette, 2007; Mayers, Anderson, Miller, Shipp & Hoenic, 2002; Verbrugg & Sevak, 2002; Wittenbrug & Magg, 2002 citing Stumbo & Wardlaw, 2011) แต่อย่างไรก็ตามคนพิการยังมีความต้องการที่จะดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างอิสระเช่นบุคคลทั่วไปในสังคมที่เป็นการสร้างคุณค่าในตนเองให้กับคนพิการ กล่าวคือไม่บ่อนักที่คนพิการจะเรียนรู้และประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง และไม่บ่อนักที่คนพิการจะตระหนักถึงทักษะต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของตนเองอย่างอิสระภายใต้ขอบข่ายของชุมชน คนพิการจึงจำเป็นต้องมีทักษะต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อฝ่าฟันสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เข้าไม่ถึง (Stumbo & Wardlaw, 2011)

ด้วยเหตุนี้การศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างสำหรับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวเป็นพื้นฐานของการจัดโปรแกรมบริการนันทนาการบำบัดที่เหมาะสมแก่กลุ่มคนพิการที่มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถตอบสนองความต้องการที่ส่งเสริมการเกิดประสบการณ์ที่ดีในการดำรงชีวิตร่วมกับคนปกติในสังคมได้อย่างเป็นอิสระตามแนวคิดของการให้บริการนันทนาการบำบัดที่กล่าวว่าการจัดบริการทางการรักษา และจัดบริการนันทนาการแก่บุคคลที่ป่วยหรือ มีข้อจำกัดทางความพิการ โดยเป้าประสงค์ในเบื้องต้นของการให้บริการรักษา หมายถึง นันทนาการบำบัด ในทางการรักษา ฟันฟู เพื่อปรับปรุงการทำงาน และความเป็นอิสระ ที่เกี่ยวกับการลดหรือขจัดผลของความเจ็บป่วยหรือพิการ และเป้าประสงค์ในเบื้องต้นการให้บริการนันทนาการหมายถึง การจัดเตรียมทรัพยากร และโอกาสทางนันทนาการ เพื่อปรับปรุงสุขภาพ และสภาวะที่จัดโดยผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการอบรมและมีใบประกอบ

วิชาชีพ (American Therapeutic Recreation Association (ATRA) 1986: online, 2008 citing Kunstler and Daly. 2010 : 4) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล (2553 : 51) ที่กล่าวว่านันทนาการ หมายถึงรูปแบบของกิจกรรมที่กระทำอย่างอิสระในเวลาว่าง เป็นกิจกรรมที่เลือกด้วยความสมัครใจและตั้งใจที่จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมฟื้นฟูจากความเครียดในการทำงาน ฟื้นฟูซ่อมแซมตัวเองในการทำงานใหม่ และยังมีส่วนสำคัญต่อประสบการณ์ของมนุษย์ในการรับรู้ต่อความสำเร็จ การค้นพบตัวของตัวเอง ความเจริญเติบโตอย่างสร้างสรรค์ การทะนุถนอมหรือการให้โอกาสในสังคมที่มีการติดต่อ สื่อสารกัน ซึ่งกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างนี้ส่วนจะช่วยลดอุปสรรคของคนพิการให้มีคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นเช่นเดียวกับคนปกติในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในสังคม ผู้วิจัยจึงศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการที่คนพิการต้องการเข้าร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนพิการที่อาศัยอยู่ในชุมชนและเพิ่มพูนประสบการณ์ที่ดีในการดำเนินชีวิตในสังคมได้ เช่นเดียวกับแนวคิดของ สเคลเตน และ เรย์ (Schleten and Ray. 1994 : 1) ที่อธิบายว่า เมื่อกิจกรรมบรรลุความต้องการของบุคคลแล้วนั้น พวกเขาจะถูกส่งเสริมสุขภาพทางกายและข้อจำกัดที่มีอยู่ ด้วยโอกาสที่จัดให้ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม และนำไปสู่การพัฒนาทักษะใหม่ๆ และถือได้ว่าเป็นขั้นตอนการประเมินเพื่อจัดทำรูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมตามหลักการ APIE ในการให้บริการนันทนาการ ซึ่งการประเมินผู้เข้าร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ช่วยพิจารณาได้อย่างแม่นยำว่าอะไรคือความต้องการของผู้เข้าร่วม และจะอย่างไรเพื่อให้ความต้องการเหล่านั้นบรรลุผล (Horval and Kalakian. 1996 : 11) กล่าวอีกนัยหนึ่งการศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างสำหรับคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการให้บริการนันทนาการบำบัดสำหรับคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนพิการได้อย่างแท้จริงและส่งผลต่อการเกิดประประสพการณ์ที่มีความหมายจากการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการตามที่ นอร์มา เจ สตัมโบ และ คาโรล แอน ปีเตอร์สัน (Stumbo and Peterson. 2004 : 258 -259) ให้คำจำกัดความของการประเมินผู้เข้าร่วม หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบของการรวบรวม และวิเคราะห์เลือกข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่เข้าร่วม และใช้ผลข้อมูลนั้นสำหรับการสร้างโปรแกรมที่ถูกออกแบบเพื่อลด หรือ ขจัดปัญหาของบุคคล หรือ การขาดการใช้เวลาว่างของพวกเขา และ เพิ่มความสามารถของบุคคลต่อการกระทำอย่างเป็นอิสระในการใช้เวลาว่างที่เหมาะสม

จากการศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างสำหรับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวพบว่า กิจกรรมนันทนาการทางร่างกาย คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่มักมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาทางด้านร่างกายอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่ การทำกิจกรรมใดๆได้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.54 และ กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความแข็งแรงของแขน มีค่าเฉลี่ย 4.28 รองลงมา กลุ่มประชากรมีความต้องการกิจกรรมกายบริหารในช่วงเช้า เช่นการเหยียดยืด มีค่าเฉลี่ย 4.08 แสดงให้เห็นว่าคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวให้ความสำคัญต่อความสามารถทางด้านร่างกายของตนเองเพื่อให้ตนเองสามารถทำกิจกรรมการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการสอดแทรกโปรแกรมการปฏิบัติ ตามแนวคิดต้นแบบความสามารถในการใช้เวลาว่าง (Leisure Ability Model) ที่มุ่งเพิ่มความสามารถทักษะทางกายที่จำเป็นในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างของคนพิการ ซึ่งการสอดแทรกโปรแกรมการปฏิบัติ จะมุ่งให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงของการกระทำต่างๆที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมการใช้เวลาว่างในอนาคต (Stumbo and Peterson. 2004: 41- 42) โดยเป้าประสงค์ทั่วไปของการให้บริการส่วนนี้จะ

มุ่งเน้นไปที่การจัด การปรับเปลี่ยนข้อจำกัดในการเข้าร่วมการใช้เวลาว่าง ซึ่งในระหว่างการสอดแทรก โปรแกรมการปฏิบัติที่หนักหนาหาการบำบัดจะยังคงการดูแล ช่วยเหลือผู้เข้าร่วมในการเข้าร่วมโปรแกรม ในขณะที่ พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมยังคงเกี่ยวข้องกับอุปสรรค การถูกควบคุม และแรงจูงใจ (Terry Robertson and Terry Long, 2008: 68) ด้วยเหตุนี้กิจกรรมทางกายจึงเป็นกิจกรรมที่คนพิการในชุมชนสนใจและเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะช่วยส่งเสริมการเคลื่อนไหวของตนเองให้ดียิ่งขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางกาย และผลการศึกษาความต้อ การเป็นไปในทิศทางเดียวกับแบบบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นว่าคนพิการส่วนใหญ่มีความต้องการใน การเข้าร่วมกิจกรรมทางกายเพื่อให้เกิดการพัฒนาข้อบกพร่องทางด้านร่างกายของตนเองไปพร้อมกับกิจกรรม อื่นๆ อาทิ กิจกรรมที่ทำให้เกิดความสุข ความเพลิดเพลิน และความสงบจากภายใน กิจกรรมปฏิสัมพันธ์กับ บุคคลอื่น หรือกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปตามสมัย ซึ่งส่งผลให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองจาก กิจกรรมที่คนพิการได้เข้าร่วมทั้งแบบรายบุคคลและร่วมกับคนอื่นทั้งสมาชิกในครอบครัวและชุมชน

กิจกรรมนันทนาการทางจิตใจ ซึ่งได้แก่ กิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงใจ เช่น การชมละครเวที มีค่าเฉลี่ย 4.12 และกิจกรรมที่ทำให้เกิดจินตนาการ เช่นการอ่านนิยาย มีค่าเฉลี่ย 3.82 มีความต้องการเข้า ร่วมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้กลุ่มประชากรยังมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง อาทิ กิจกรรมที่ทำให้รู้สึก สดชื่นเบิกบานใจ เช่น การจัดดอกไม้มีค่าเฉลี่ย 3.40 ตามลำดับ ระดับความต้องการกิจกรรมนันทนาการทาง จิตใจนี้แสดงให้เห็นว่า คนพิการมีความต้องการพัฒนาให้ตนเองเป็นบุคคลที่มีความสุขต่อการดำเนินชีวิตของ ตนเอง และมีทัศนคติต่าง ๆรอบตัวไปในแง่บวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการให้บริการในส่วนการศึกษาการใช้ เวลาว่าง ตามแนวคิดต้นแบบความสามารถในการใช้เวลาว่าง(Leisure Ability Model) โดยการศึกษาการใช้เวลา ว่างนั้นเป็นกระบวนการการพัฒนาโดยรวมที่พัฒนาบุคคลในเรื่องความเข้าใจในตนเอง การใช้เวลาว่าง และ ความสัมพันธ์ของการใช้เวลาว่างต่อวิถีชีวิตของตนเอง และสังคม (Mundy and Odum, 1979: 2) ที่จะทำให้คน พิการมีความพร้อมสู่การดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับคนปกติอย่างอิสระ ด้วยการมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และ สิ่งแวดล้อมรอบข้างตามกระบวนการการศึกษาการใช้เวลาว่าง พร้อมทั้งเกิดทักษะที่จำเป็นต่อการเลือกเข้าร่วม กิจกรรมนันทนาการที่ตนเองสนใจและเกิดอิสระในการใช้เวลาว่างได้ด้วยตนเอง ซึ่งนำไปสู่ผลของความต้อ การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการทางสังคมคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว มีความต้องการในการเข้าร่วมอยู่ ในระดับมาก ซึ่งได้แก่ กิจกรรมการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง มีค่าเฉลี่ย 4.06 และกิจกรรมที่ได้พบปะกับคน พิการและคนปกติในชุมชน เช่น ชมรมส่งเสริมสุขภาพ ชมรมศิลปะ ศูนย์นันทนาการชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.02 และ กิจกรรมที่เป็นไปตามสมัยนิยมเช่นจับจ่ายตามตลาด หรือ ห้างสรรพสินค้า มีค่าเฉลี่ย 3.90 ตามลำดับแสดงให้เห็นว่าคนพิการมีความต้องการในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม เช่นเดียวกับคนปกติ โดยผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดผลตามแนวคิด continuum of Leisure service option for person with disabilities ในส่วนการเข้าถึงบริการนันทนาการ(Accesible) ที่กล่าว ว่า การเข้าถึงบริการนันทนาการ(Accesible) เป็นการจัดบริการโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างที่มี อยู่ในชุมชนหรือสังคม ร่วมกับบุคคลปกติ ซึ่งผู้เข้าร่วมสามารถที่จะเลือกและเข้าถึงโปรแกรมที่ตนเองชื่นชอบโดย ไม่ส่งผลกระทบจากการเข้าร่วมกิจกรรมเดียวกันกับคนปกติ ซึ่งผู้เข้าร่วมสามารถที่จะกำหนดเป้าหมายของการ เข้าร่วมกิจกรรม ที่เป็นเป้าประสงค์ให้เกิดความสำเร็จ ความพึงพอใจในรูปแบบการใช้เวลาว่าง อย่างมีอิสระ พร้อมทั้งทั้งพัฒนาทักษะต่างๆและหลุดพ้นข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมจากภายนอก (Schleien and Ray.

1994: 22) นอกจากนี้ความต้องการในเรื่องกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง อาทิ กิจกรรมการส่องสัตว์ ดูนก เดินชมสัตว์ในสวนสัตว์ อุทยาน เพื่อซึมซับความเป็นธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.14 กิจกรรมที่ทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่าและนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ มีค่าเฉลี่ย 3.92 และ กิจกรรมที่ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ เช่น การเดินทาง ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.72 ตามลำดับ แสดงเห็นว่าคนพิการมีความต้องการในการเข้าร่วมที่ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆในการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการศึกษาการใช้เวลาว่าง ดังที่ซิแวน และรัซกินส์ อธิบายว่า (Sivan and Ruskin, 2000)เป็นกระบวนการที่ช่วยให้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง โดยผ่านความรู้ความเข้าใจบทบาทการใช้เวลาว่างของตนเองที่พัฒนาทัศนคติไปในทางบวกและนำไปสู่การใช้เวลาว่างและเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นสำหรับตนเองเพื่อเกิดการเข้าร่วมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด เพื่อให้ข้อมูลให้การสร้างโปรแกรมบริการนันทนาการสำหรับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวสามารถตอบสนองความต้องการของคนพิการได้อย่างแท้จริงผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลที่ได้มาอีกครั้งด้วยแบบบรรยายเหตุการณ์สำคัญ จึงพบว่าอุปสรรคของการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของคนพิการเกิดจากการไม่ตระหนักเห็นคุณค่าในตนเองทำให้คนพิการเลือกกิจกรรมที่ทำแบบรายบุคคลและหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อปกป้องตนเองจากความรู้สึกผิดแปลกไปจากคนอื่นในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของปัญหาในคนพิการที่เกิดขึ้นสังคมดังกล่าวจำกัดความที่แจท (Jette, 1994. citing McColl and Bickenbach. 1998), องค์การอนามัยโลก (World Health Organization (WHO). 1994 อ้างถึงใน McColl and Bickenbach. 1998) สมิทและคณะ (Smith et al citing Sivan and Ruskin 2000: 110) และมยรี คุควินบูลย์ (2547: 3) ได้อธิบายว่า ความบกพร่อง (Impairment) หมายถึง การสูญเสียหรือผิดปกติที่ร่างกาย อวัยวะ เนื้อเยื่อ หรือโครงสร้างทางกายวิภาคและสรีระ รวมไปถึงทางด้านจิตใจซึ่งอาจเกิดได้อย่างถาวร หรือ ชั่วคราว และความเสียเปรียบ (Handicap) หมายถึง ความเสียเปรียบ หรืออุปสรรคของบุคคลในการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับวัย เพศ สังคมและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากผลของการกระทำของตัวบุคคล หรือสังคมที่ไร้ความสามารถ จึงเห็นได้ว่าความบกพร่องทางร่างกายนั้นนำมาซึ่งความเสียเปรียบในการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับคนปกติในสังคม

จากความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้คนพิการได้มีโอกาสสร้างประสบการณ์การใช้เวลาว่างของตนเองและก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตรวมถึงการมีระดับคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกับคนปกติในสังคมได้และลดอุปสรรคที่เกิดความบกพร่องและความเสียเปรียบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎี "รูปแบบของความสามารถในการใช้เวลาว่าง (Leisure Ability Model)" ซึ่งเป็นแนวคิดการให้บริการที่อยู่บนพื้นฐานของการแยกประเด็นความต้องการของผู้เข้าร่วมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาว่าง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้บุคคลพัฒนาการใช้เวลาว่างได้เหมาะสม (Kunstler and Daly. 2010 : 30) กล่าวคือผลที่คาดว่าจะได้รับทั้งหมดของการให้บริการนันทนาการบำบัดคือความพึงพอใจในรูปแบบการใช้เวลาว่าง (Leisure Lifestyle) และสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆได้อย่างอิสระในประสบการณ์การใช้เวลาว่าง และกิจกรรมตามตัวเลือกของตนเอง ซึ่งสามารถนำไปสู่ประโยชน์ทางจิตใจ ร่างกาย และสังคมที่ช่วยสร้างคุณภาพชีวิต สุขภาวะที่ดี และความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลได้ (Norma J. Stumbo and Carol Ann Peterson. 2004: 38) ซึ่งมีความสอดคล้องตรงกับความต้องการของคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวในชุมชนที่มุ่งการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาความสามารถทั้งทางร่างกาย สุขทางจิตใจ การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

และรวมไปถึงการเข้าถึงทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของคนพิการในฐานะการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน และยังเป็นรูปแบบในการช่วยให้ผู้พิการเข้าใจตนเองและสร้างโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองและทักษะด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการศึกษานี้ไปสร้างเป็นโปรแกรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวในชุมชนต่อไป

บรรณานุกรม

- กฤษฎพงษ์ จุฑาทะกนก. (2541). **กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยเครื่องช่วยชีวิตความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของชุมชนชนบทไทย: กรณีศึกษา. ม.ป.พ : ม.ป.ท.**
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). **แผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2550-2554.** สำนักงานส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ สำนักพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ, กรุงเทพฯ.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). **แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550 – 2554 .** ศรีเมืองการพิมพ์, กรุงเทพฯ
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2550, 27 กันยายน). เล่ม 124. ตอนที่ 61 ก. หน้า 8.
- มยุรี ศุภวิบูลย์. (2547). **กีฬาและกิจกรรมทางกายสำหรับบุคคลพิเศษ: เอกสารประกอบการสอนวิชา วทก 407.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวิมล ตั้งสัจจพันธ์. (2553). **นันทนาการและการใช้เวลาว่าง.** กรุงเทพฯ : บริษัท เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์. (2548). **HR for non HR.** เอช อาร์ เซ็นเตอร์, กรุงเทพฯ.
- Austin, David R. (2004). *Therapeutic Recreation Processes and Technique.* IL : Sagamore Publishing.
- Dattilo, John. (2002). *Inclusive Leisure Services Responding to the Rights of People with Disabilities.* PA : Venture Publishing, Inc.
- Horval, Micheal and Kalakian, Len. (1996). *Assessment in Adapted Physical Education and Therapeutic Recreation.* IA : Brown & Benchmark Publishers
- Kunstler, Robin and Daly, Frances Stavola. (2010). *Therapeutic Recreation Leadership and Programming.* IL : Human Kinetics.
- McColl, Marry Ann. and. Bickenbach, Jerome E. (1998). *Introduction to Disability.* London: WB Saunders Company Ltd.
- Mundy, Jean and Odum, Linda. (1979). *Leisure Education Theory and Practice.* NY : John Wiley & sons.
- Nation Therapeutic Recreation Society. (2000). *Definitions of Recreational Therapy.* Retrieved August 30, 2011, from <http://www.recreationtherapy.com>.
- Roberson, Terry and Long, Terry. (2008). *Foundations of Therapeutic Recreation.* IL : Human Kinetics
- Schleien, Stuart J. and Ray, M. Tipton. (1994). *Community Recreation and Persons with Disabilities strategies for intergration.* Maryland: Paul H. Brookes.

- Sherrill, Claudine. (1998). *Adapted Physical Activity, Recreation and Sport : Crossdisciplinary and Lifespan*. Boston: McGraw – Hill
- Sivan, A. and Ruskin, H. (2000). *Leisure Education, Community Development and Populations with Special Needs*. Oxon: CABI Publishing
- Stumbo, Norma J. and Peterson, Carol Ann. (2004). *Therapeutic Recreation Program Design Principles and Procedures*. San Francisco : Pearson Education, Inc.
- Stumbo, Norma J. and Wardlaw, Brad. (2011). *Facilitation of Therapeutic Recreation Services An Evidence – Based and Best Practice Approach to Techniques and Processes*. PA : Venture Publishing, Inc.